

BIBLIOTHEEK
Raad Maatschappelijk Welzijn
ROTTERDAM

**Samenvatting van een serie introductie-avonden
over sociale wijkontwikkeling
voor bestuurders van wijkorganen
te Rotterdam**

gehouden in de periode september 1970 - april 1971

Opbouwbrochure II

Hoofdafdeling Opbouwwerk

STICHTING RAAD VOOR HET MAATSCHAPPELIJK WELZIJN ROTTERDAM

Kursus sociaal opbouwwerk voor bestuurders van wijkorganen te Rotterdam.

In de vergaderperiode september 1970 - april 1971 van de Kontaktkommissie Voorlopig Erkende Wijkorganen te Rotterdam werd door de heer Maso (gespreksleider van genoemde kommissie) gepeild hoe men stond tegenover het idee van het houden van een kursus opbouwwerk ten behoeve van de bestuurders van de wijkorganen. De reactie was zo positief, dat de afdeling Opbouwwerk van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn het besluit nam eksperimenteel in september 1971 te starten met een dergelijke cursus.

Door de heer H.A.Coehoorn en door de heer ir.S.Maso werd afzonderlijk een kursusopzet gemaakt, die op 27 april 1971 besproken werd met degenen, die zich hadden opgegeven (zie de hoofdstukken "Kursus I" en "Kursus II").

Afgesproken werd dat er drie groepen van ca 10 personen zouden worden gevormd. De kursisten zouden dan kunnen kiezen tussen Kursus I (Maso) en Kursus II (Coehoorn); zij konden tevens kiezen voor maandag- of dinsdagavond. Uit de enquête bleek, dat 20 personen kozen voor de dinsdagavond, waarvan 19 voor de Kursus Maso, 10 personen kozen voor de maandagavond, waarvan 7 voor de Kursus Coehoorn en 3 facultatief voor de Kursus Coehoorn of de Kursus Maso. Op grond van deze uitslag kwam er één cursus op de maandagavond en twee op de dinsdagavond, uitgangspunt was de opzet Maso. Aan alle deelnemers werd een stencil toegestuurd waarop doel van de cursus en een algemene beschouwing (zie hoofdstuk onder deze naam). Aan de cursus werd deelgenomen door mensen uit de volgende Rotterdamse wijken: Afrikaanderwijk, Bloemhof-Hillesluis, Bospolder-Tussendijken, Crooswijk, Feijenoord-Noordereiland, Middelland, het Oude Noorden, Om-moord en Spangen.

De inleidingen werden gegeven door:

- les I: Ir. S.Maso en H.A.Coehoorn,
- les II: Ir. S.Maso, H.A.Coehoorn en A.B.A.IJzenbrandt,
- les III: Ir. S.Maso en H.A.Coehoorn,
- les IV: Ir. S.Maso, H.W.J.Walter en R. de Paauw,
- les V: Ir. S.Maso en H.A.Coehoorn,
- les VI: Mej. W.M.H. van Vessem, C.Heemskerk en P.H.H. van Koppen,
- les VII: Drs. W.J.M.Steeman en drs. J.C.Bouma.

Zij traden tevens op als gespreksleider bij de diskussies en beantwoordden de vragen, die hieruit naar voren kwamen. Op 21 februari 1972 werd door de heer Maso een ekstra les gegeven over sociale aktie.

Doeel van de cursus.
Het doel van de cursus is een poging tot het voeren van een verhelderend gesprek op basis van theoretische en praktische informatie over opbouwwerk en daarmee samenhangende methoden en achtergronden, zodanig, dat het voor bestuursleden van wijkorganen meer mogelijk wordt de door hen aangevatte taken in de wijk zinvol te verrichten.

Algemeen.

Nu U hebt ingeschreven op de cursus Opbouwwerk voor Bestuursleden van Wijkorganen, willen wij graag van te voren een paar zaken duidelijk stellen. We hebben vanuit de Raad geen onderzoek verricht met betrekking tot de motieven naar aanleiding waarvan U zich hebt opgegeven. Slechts een oppervlakkige peiling van de interesse voor een cursus opbouwwerk werd aanleiding een experimentele cursus op te zetten. Dienaangaande hebben wij geen beeld met betrekking tot de verwachtingen waarmee U straks rond de tafel gaat zitten. Om mogelijke misverstanden rond de uitleg van de cursus te voorkomen het volgende:

- U volgt een cursus van het bureau Raad voor het Maatschappelijk Welzijn, doch dat betekent niet, dat U aan een opleiding deelneemt. Er is geen sprake van kontakt met of konkurrentie aan een opleidingsinstituut. U betaalt niets en U krijgt ook geen bewijs dat U de cursus volgde. Dat zou geen enkele zin hebben.
- U zult geen of weinig informatie krijgen "hoe het moet", maar vooral "hoe het kan". Dit laatste is dan weliswaar gebaseerd op wetenschappelijke uitgangspunten en/of gegevens, maar dat wil niet zeggen, dat er geen keuzemogelijkheden zijn of variaties. Het menselijk handelen - dus ook het wijkopbouwwerk - bestaat op basis van gedrag en veranderingen daarin. Sommige zijn voorspelbaar, andere niet.
- U krijgt geen informatie, die "een uitgemaaakte zaak betreft" voor Uw wijk of de wijkproblematiek. Veeleer ideeën en voorstellen hoe een zaak, een probleem, benaderd kan worden, welke achtergronden een rol spelen, welke krachten en machten beïnvloedend werken.
- U krijgt soms wel informatie, waarvan U zult zeggen "dat weet ik al". Het gaat er dan om in welk verband U die kennis moet hanteren om Uw doel te bereiken.

Samenwerken om een bepaald gezamenlijk doel te bereiken is op zich niets nieuws, maar beperkt zich doorgaans tot bepaalde hobby-onderwerpen grenzende aktiviteiten, bijvoorbeeld een voetbalvereniging.

In de wijkopbouw proberen we een maatschappij-proces op gang te brengen of te veranderen, een verschijnsel dat samengaat met volstrekt nieuwe elementen van mens- en probleembenedering. Dat schept onzekerheden waar we slechts via inzicht in de mogelijkheden kunnen uitkomen.

Kursus I.

- 1.a. Historische ontwikkeling van de wijkraden en wijkopbouworganen in Rotterdam.
- 1.b. Een goed bestuurder is geen regent!
- 2.a. Wat is een sociale kaart en wat doe je ermee?
b. Welke middelen heeft een wijkorgaan om de noden en behoeften van de bevolking te peilen?
3. Wat komt er kijken bij het maken van een plan?
4. Hoe informeert men de bevolking en hoe betrekt men ze bij de planning?
5. Wat is de structuur van een wijkorgaan?
6. Wat is de taak van een opbouwwerker; wat is de plaats van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn en die van het Bureau Wijkaangelegenheden?
7. Wat is sociale aktie? Wat doe je er mee, wat doe je met aktiegroepen?
8. Wat is subsidiabel? Hoe hanteren we de subsidieregelingen van het rijk en die van de gemeente?

Kursus II.

1. Demokratie:
wat is dat?
is er een verschil tussen systeem en levenwijze?
het begrip "leider" in dit verband.
de organisatie.
2. De deskundige:
wat is een beroepsdeskundige?
wat is "deskundig handelen"? waarom een beroepsdeskundige?
verwachtingen; waarde-oordelen en feitelijke situatie.
methoden en technieken die gebruikt worden.
3. De bevolking:
wie is dat?
hoe ziet de bewoner die?
hoe ziet de deskundige die?
wat is een client-system?
invloeden van binnenuit en van buitenaf.
wat denken we van onze omgeving en van onszelf (en omgekeerd)?
4. De instelling:
het doel.
willen we een instelling of is die er "toevallig" verschenen?
verschil tussen opdrachtgever en werkgever.
is het een gezagsorgaan of een gespreksorgaan?

5. Inpraak:
medezeggenschap.
medeverantwoordelijkheid.
zelfbeslissingsrecht.
zelfwerkzaamheid.
zelfverantwoordelijkheid.
nemen we elkaar in de maling?

6. Evaluatie:
overzicht van het besprokene in vogelvlucht.
kritiek.
en nu verder?

Overzicht van de lessen, zoals die uiteindelijk gegeven zijn.

- I. Historische ontwikkeling van de wijkraden en opbouworganen in Rotterdam.
- II. Sociale kaart.
 - A. Wat is een sociale kaart en wat doe je ermee?
 - B. Welke middelen heeft een wijkorgaan om de wensen en behoeften van de bevolking te peilen?
- III. Planning.
- IV. Hoe informeert men de bevolking en hoe betrekt men ze bij de planning?
- V. De structuur van een wijkorgaan.
- VI. Wat is de taak van een opbouwwerker.
- VII. Subsidiën; wat is subsidiabel, hoe hanteren we de subsidieregelingen van het rijk en van de gemeente?
- VIII. Wat is sociale aktie; wat doe je ermee?

Elke les wordt onderverdeeld in een algemene inleiding en een samenvatting van de vragen en opmerkingen naar aanleiding van die les.

I. Historische ontwikkeling van de wijkraden en opbouw-organen in Rotterdam.

Ziegs

Rotterdam is als "grote stad" nog een jonge stad. Pas na het graven van de Nieuwe Waterweg (gereed op 12 maart 1872) is Rotterdam als havenstad opgekomen en heeft daarna een zeer snelle ontwikkeling doorgemaakt. Door de uitbreiding van de stad werden vele omliggende gemeenten geannexeerd, vooral in de periode van de tweede wereldoorlog, toen tijdens de Duitse bezetting ingewikkelde juridische procedures geen rol speelden.

Annexatie van een gemeente bij een andere gemeente veroorzaakt bij een groep bewoners van de oorspronkelijke zelfstandige gemeente veel pijn. Men vreest een grotere burocratie. De groep van bewoners, die lid is van het gemeentebestuur, wordt aan de dijk gezet en de invloed van de burger op zijn regio wordt belangrijk verminderd. De instelling van wijkraden en hulpsekretarieën (1947) trachtte aan bovengenoemde bezwaren tegemoet te komen.

Er zijn momenteel elf wijkraden, waarvan tien vroegere zelfstandige gemeenten en één nieuwe wijk, nl. Pendrecht. Het aantal leden van de wijkraad hangt af van het aantal inwoners van de wijk. Zij varieert van zeven leden voor Kralingse Veer (2.500 inw.) tot eenentwintig voor Hillegersberg/Schiebroek (55.000 inw.). De verdeling van de zetels aan de politieke partijen hangt af van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezing in de betreffende wijk. Aan de politieke partijen wordt gevraagd kandidaten naar voren te brengen, die dan door B. en W. benoemd worden. De huidige wijkraadsleden worden dus niet rechtstreeks gekozen.

Welke bevoegdheden hebben de wijkraden?

Oorspronkelijk alleen adviserende bevoegdheden t.a.v. bestuurlijke zaken de wijk betreffende. Later kreeg men als taak erbij (niet verplicht) een stimulerende, koördinerende functie t.a.v. sociaal-kultureel werk. De bedoeling van de gemeentelijke overheid bij het instellen van de wijkraden was dat het gemeentebestuur in alle zaken de wijk betreffende een wijkraad zou kennen. Daarnaast kon de wijkraad ongevraagd adviezen geven. In het verleden bleek echter dat de gemeentelijke overheid "vergat" adviezen te vragen en - in vele gevallen - gegeven adviezen naast zich neer legde. Dit was weinig stimulerend voor de wijkraadsleden en de animo om zitting te nemen in een wijkraad verflauwde. De politieke partijen kregen hoe langer hoe meer moeite kandidaten te vinden voor de wijkraad. Deze situatie is aanzienlijk verbeterd na de instelling van het Bureau Wijkaangelegenheden. Naast deze ontwikkeling was een ander te signaleren. Tijdens de noodsituatie, waarin de bevolking gedurende de tweede wereldoorlog verkeerde, groeiden idealen van samenwerking van alle burgers van alle gezindten. Vanuit dit ideaal ontstond de "Rotterdamse Gemeenschap", die ook onderafdelingen had in een aantal Rotterdamse wijken.

Na de oorlog verdwenen deze idealen al vrij snel en daar mee, na een bestaan van $1\frac{1}{2}$ jaar ook de Rotterdamse Gemeen-

schap. Slechts in enkele wijken konden die gemeenschappen zich handhaven en wel de Zuidwijkse Gemeenschap, de Schiebroekse Gemeenschap en de Gemeenschap Hoek van Holland. Deze laatste bestaat alleen nog maar op papier. De "gemeenschappen" bestonden uit burgers van alle gezindten, die niet persé lid moesten zijn van een politieke partij. Uit deze gemeenschappen zijn o.a. de huidige erkende wijkgebouworganen ontstaan, en wel in Zuidwijk, Lombardijen, Schiebroek en Alexanderpolder.

Ten aanzien van de wijkgebouworganen stond geschreven dat de vertegenwoordigers van de bevolking een afspiegeling moesten vormen van de sociale verbanden in de wijk. Hoe had men dit opgelost? Wat Zuidwijk, Lombardijen en Schiebroek betreft dacht men als goede Nederlander aan een oplossing via godsdienstige zuilen. De Nederlandse bevolking kan men in grote trekken indelen in de volgende groepen: a) Nederlands Hervormd, b) Gereformeerd, c) Rooms Katholiek en d) onkerkelijk. Landelijk gezien spelen de andere kerkgenootschappen kwantitatief geen rol. Via de pastores werden mensen aangezocht zitting te nemen in het wijkorgaan. Moeilijker was het de onkerkelijsken te kiezen, daar die nauwelijks georganiseerd waren. Het Humanistisch Verbond is te klein om representatief te zijn voor de onkerkelijsken. Schiebroek vulde zijn bestuur nog aan met vertegenwoordigers van de verzulde vakbewegingen (NVV, CNV en NKV).

Alexanderpolder, een gloednieuwe wijk, had voor Rotterdam een geheel nieuwe aanpak, door zijn representanten niet alleen te zoeken bij de 'gezindten' maar ook bij de politieke partijen, verenigingen en instellingen. Waren de besturen meestal beperkt tot twaalf à vijftien personen, Alexanderpolder telde er vijfendertig.

De wijkgebouworganen hadden officieel geen enkele bevoegdheid. Ze kregen echter wel subsidie zowel van rijk als van gemeente. Zij beperkten hun aktiviteiten hoofdzakelijk tot het sociaal-kulturele terrein en organiseerden o.a. de nationale feestdagen, vakantiebestedingen, Sint Nikolaasintochten; zij stimuleerden het verenigingsleven.

Het bestaan van twee soorten wijkorganen leidde in Rotterdam tot een konfliktsituatie in de gemeenteraad over de wijkraden en de wijkgebouworganen. Dit konflikt leidde in 1965 tot een besluit van de gemeenteraad dat de situatie tot 1970 ongewijzigd ("bevroren") zou blijven. Dus: elf wijkraden en vier wijkgebouworganen. In 1970 zou bekijken worden welk orgaan het best zou funktioneren: de wijkraad of het wijkgebouworgaan.

Eind 1966 werd de Stichting Sociaal Opbouwwerk opgericht, die in januari 1967 met de Stichting voor Maatschappelijk Werk samengesmeed werd tot de Stichting Raad voor het Maatschappelijk Welzijn. Tot de taken van de afdeling Opbouwwerk behoorde "het bevorderen van het opbouwwerk in de wijken".

Al spoedig kreeg de directeur opbouwwerk een verzoek van de wijk Vreewijk haar van advies te dienen. In 1966 bestond Vreewijk 50 jaar en een jubileumkomitee had een zeer ge-

slaagde feestweek georganiseerd. Men wilde op een of andere wijze doorgaan.

Dank zij de adviezen van de directeur opbouwwerk van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn kwam er in Vreewijk een wijkorgaan tot stand, dat echter in de gegeven omstandigheden (de bevriesperiode) geen subsidie zou ontvangen. De Stichting Woningbouw Vreewijk stelde f 1.000,- ter beschikking en men kon starten.

De heer Maso ontwikkelde voor Vreewijk een model voor de representatie van de bevolking in een wijkgebouworgaan. Ondertussen werd zowel vanuit de gemeente als vanuit de afdeling opbouwwerk gewerkt aan een voorstel om "wijkraden en wijkgebouworganen met elkaar te verzoenen". Hieruit kwam in februari 1968 een regeling tot stand waarbij de bevriezing werd opgeheven. De wijkraden kregen een sectie wijkgebouw en de wijkgebouworganen kregen een sectie bestuurlijke zaken, waardoor ze kwa bevoegdheden gelijkwaardig werden.

Nieuwe wijkorganen zouden via initiatiefcomitee naar erkend voorlopig wijkorgaan na een periode van twee jaar kunnen kiezen tussen wijkraad en wijkgebouworgaan.

Het maatschappelijk opbouwwerk/gemeenschapsorganisatie is afkomstig uit de Verenigde Staten waar het ook zijn wetenschappelijke fundering heeft gevonden. Opbouwwerk is een methode van handelen gericht op de zelfwerkzaamheid van de bewoner.

De Nota Toekomstige Organisatie Wijkbestel Rotterdam, kortweg de Nota De Vos genoemd, gaat uit naar een grote politieke wijkraad met adviserende en bestuurlijke bevoegdheden. Het gaat hier om decentralisatie van bestuur. De beslissingsbevoegdheden van de nieuwe, vergrote wijkraad (distriktsraad met 60. à 80.000 inw.) zijn alsnog beperkt (o.a. rooien van bomen, geven van straatnamen). De gemeenschapsbevorderende arbeid van de wijkgebouworganen blijft in het nieuwe wijkbestel van groot belang. De distriktsraad kan slechts goed funktioneren als deze wordt gevoed door de verschillende wijkgebouworganen.

Een goed bestuurder van een wijkorgaan is geen regent.

Opbouwwerk streeft naar een optimale participatie, medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid van de bewoner. Dit betekent voor een bestuurslid van een wijkorgaan dat hij in de besluiten van het bestuur de bevolking zoveel mogelijk betreft, dus geen "bestuurder spelen", anders doet U precies hetzelfde als wat U de overheid verwijt. Belangrijk is dat U zich niet op een voetstuk plaatst en dat de wijkbevolking het nodige vertrouwen in U stelt. U zult U als bestuurder van een wijkorgaan wel regelmatig moeten afvragen "Hoe bekijken de wijkbewoners mij?" en "Welke motieven heeft men gehad mij te kiezen?" Verder bezit een bestuurder zijn eigen houding en bepaalt hij die ook.

Samenvatting van de vragen en opmerkingen n.a.v. les I.

Gespreksleider: H.A. Coehoorn.
Datum: 14 september 1971.
Groep: A.

Er wordt gevraagd naar de verhouding tussen Bureau Wijk-aangelegenheden en de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn. Is er sprake van rivaliteit tussen deze twee instellingen?

Antwoord: Deze vraag leeft bij alle mensen die bij het opbouw- of wijkraadswerk betrokken zijn zeer sterk. Vooral in 1966/1967 was dit een belangrijke vraag. De taak van de medewerker van het Bureau Wijk-aangelegenheden heeft vooral betrekking op bestuurlijke aangelegenheden (zaken, waarbij gemeentelijke diensten of waarbij de gemeente juridische of financieel of bestuurlijk belanghebbend zijn/is). Ook inzake het nieuwe wijkbestel heeft Bureau Wijk-aangelegenheden een adviserende taak en verleent assistentie bij de totstandkoming van wijkraden nieuwe stijl. Het Bureau Wijk-aangelegenheden is volgens velen erop gericht gemeentelijke tegenhanger te zijn van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn.

De opbouwwerker richt zich op de methodische begeleiding van elk overleg van de wijkbewoner over zaken die zijn wijk aangaan. De opbouwwerker peilt de behoeften der bewoners; zijn verdere taken zijn: motiveren en mobiliseren van het veld.

Voor zover de gemeente of Bureau Wijk-aangelegenheden werkt vanuit het 'openbaar bestuur' en de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn vanuit 'professioneel-sociale eisen' kunnen licht tegengestelde of niet geheel harmoniserende activiteiten gekonstateerd worden. Efficiëntie van bestuur en fundamentele demokratie vullen elkaar veelal niet aan, zijn vaak zelfs tegengesteld. Dat vraagt overleg en roept spanning op.

Het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk streeft ernaar dat elke stad van 75.000 of meer inwoners een overlegplatform zal hebben voor het partikulier initiatief. In elke stad ontplooit zich dat verschillend. Het ideale type is een tamelijk klein bureau met een paar onderzoekers, enkele opbouwwerkers, planners en een directie. In Rotterdam voelde men niet veel voor dit type van overleggaan en gaf men de voorkeur aan handelen boven overleggen en praten. Dit had tot gevolg dat hier tot stand kwamen: dienstencentra voor bejaarden, het Instituut Sociale Raadslieden, gezinsverzorging, voorlichting, onderzoek en opbouwwerk onder de directie van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn.

De Raad ontvangt subsidie van het Ministerie CRM. De Raad is een stichting met een bestuur. Deze zelfstandigheid schept spanning tussen gemeente en de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn. De gemeentelijke overheid richtte zich hoofdzakelijk op het ekonomiesche aspekt van de samenleving, de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn richt zich op het sociale aspekt van die samenleving. Dit is dan wel zwart-wit gesteld.

Opmerkingen van een bestuurslid van het wijkorgaan Feijenoord/Noordereiland: Vooral in de oude wijken zijn opbouwwerkers nodig. In Feijenoord/Noordereiland is enorm veel werk te doen, teveel voor mensen die er alleen hun vrije tijd voor beschikbaar hebben. Jammer is het alleen dat de grote problemen niet worden opgelost. Het is de bestuursleden van het wijkorgaan Feijenoord/Noordereiland een doorn in het oog wat de overheid met Feijenoords plannen m.b.t. de busbaan heeft gedaan. Voorts is door krachtig optreden van het wijkorgaan een gevvaarlijk punt in de Van der Takstraat in korte tijd aanzienlijk verbeterd.

Vraag: hoe bereik je de bevolking en hoe bereik je de gemeentelijke overheid waar het grote projekten betreft?

De heer Coehoorn zegt hierover: Vroeger wilden de grote gemeentelijke diensten hun geheimen niet prijsgeven. Zij vormden een staat in de staat. De diensten waren autonoom. Er is wel wat aan dit euvel te doen, nl. de diensten bedelen met brieven en reakties. Veel ambtenaren ervaren de druk door de wijkorganen uitgeoefend aan den lijve. Er zijn ook wel ambtenaren die er geëngageerd tegenaan gaan. Zulke ambtenaren zullen trachten een oplossing te zoeken. De gemeente loopt achter op het aanbodpakket, (het grote pakket dat de wijkorganen aanbieden) door gebrek aan financiën en o.a. mankracht. Het aanbodpakket zal nog groter worden wanneer het nieuwe wijkbestel ingevoerd zal zijn. Bij een nieuwe structuur komt een stuk ontevredenheid naar voren, omdat niet alles meteen soepel loopt. Er zullen dan talrijke brieven door de wijkorganen geschreven worden en er zullen wijkvergaderingen worden gehouden. Daarmee kunnen zij duidelijk maken wat de werkelijke noden en behoeften zijn in de wijken.

Vraag: Is het niet beter dat de grote wijkraad (distriktsraad) wordt opgezet vanuit een aantal wijkorganen, zoals in Afrikaanderwijk, Bloemhof, Katendrecht, Hillesluis en Feijenoord/Noordereiland, en niet vanuit de politieke partijen? Dus: opbouw van een wijkraad van onderaf?

Hr. Coehoorn: De gedachte achter het nieuwe wijkbestel is, dat aan de wijkraden nieuwe stijl bestuursbevoegdheden zullen worden overgedragen. Men denkt dan duidelijk in termen van het parlementaire stelsel, nl. dat men alleen bestuursbevoegdheden kan overdragen aan een lichaam dat via democratische verkiezingen gekozen is. Aan dit criterium volgt een wijkopbouworgaan niet.

Vraag: U ziet dus niet zitten, dat er op een gegeven moment naast het eksperiment van de gemeente (politieke wijkraad) een ander eksperiment zou komen, van onder af, vanuit de wijkorganen?

Antwoord hr. Coehoorn: Ik zie dit op korte termijn niet geschieden.

Opmerking van een kursist: De politieke partijen zien wel degelijk dat de distriktsraden een ander stempel zullen krijgen dan de huidige wijkraden. De huidige wijkraden worden gekozen aan de hand van de gemeenteraadsverkiezingen. De distriktsraden zullen gekozen worden rechtstreeks door

de bewoners van de wijk. Wat let een wijkorgaan om een eigen lijst in te dienen? De kruidenier op de hoek bijvoorbeeld, iedereen die hem wel mag stemt op hem en zo kan hij in de distriktsraad belanden. De gewone burger kan zo dus ook in de distriktsraad worden gekozen. Er is geen enkele claim voor de politieke partijen dat ze inderdaad in de distrikts-wijkraad zullen komen. Het is zeer goed mogelijk dat er in de distriktsraad meer niet-politieke wijkbewoners zullen komen dan politieke. Er is kans, dat er een distrikts-wijkraad komt met onder zich een aantal werkgroepen: sociaal opbouwwerk Feijenoord, sociaal opbouwwerk Noordereiland, enz. Dat is een fase die ik voorzie.

Hr. Coehoorn: Er zitten een paar haken en ogen aan:

- a. Als een X aantal partijen deelneemt aan de verkiezing op de traditionele wijze, dan zal een belangrijk deel der bevolking op de ons bekende partijen gaan stemmen. U zult als bestuurders van wijkorganen doorgaans meer hebben nagedacht over de gevolgen van het een en ander dan de gemiddelde wijkbewoner.
- b. Als U als wijkorgaan gaat deelnemen aan de verkiezingen heeft U zichzelf op. Dan gaat U zich opstellen als politieke partij. U maakt Uzelf daarmee toch tamelijk onge-loofwaardig.

Samenvatting van de vragen en opmerkingen n.a.v. les I.

Gespreksleider: ir. S. Maso.
Datum: 14 september 1971.
Groep: B.

Vraag: Wat is de zin van de instelling van de deelgemeenteraden als de opbouworganen waarschijnlijk toch erg veel invloed zullen hebben?

Hr. Maso: De deelgemeenteraden zullen zich voornamelijk bezighouden met bestuurlijke zaken en interwijkzaken.

Opmerking: Het handelen/optreden van sommige gemeentelijke diensten is vaak zo traag en irriterend. Voorbeeld: in 1968 kwam de dienst Stadsontwikkeling met een tekening voor de reconstruksie van de Mathenesserdijk, die niet verder zou gaan dan het Marconiplein. Een amateur-ontwerper uit de wijk heeft toen een ander plan opgesteld, dat door Stadsontwikkeling werd afgewezen. Onlangs heeft de bevolking de zaak weer ter hand genomen en een nieuw ontwerp gemaakt. Merkwaardigerwijze zegt deze dienst nu "Waarom zijn jullie hier niet drie jaar geleden mee gekomen?" Wat vindt de heer Maso daar van?

Hr. Maso: U heeft wel gelijk, maar U moet niet vergeten dat we pas in het begin van het opbouwproces zitten. We zien geleidelijk een mentaliteitsverandering bij de gemeentelijke diensten.

Vraag: Het bewustwordingsproces onder de bewoners is van groot belang. Hoe kunnen wij de mensen over hun leefmilieu aan het denken zetten?

Hr. Maso: Het opbouwwerk richt zich er o.a. op de mensen kritisch te leren denken en hen bij de problemen in hun wijk te betrekken. Ons onderwijs, vooral vroeger, heeft niets gedaan om de leerlingen kritisch te leren denken. Het onderwijs was louter gebaseerd op kennisoverdracht. Daarin komt nu verandering. Op sommige scholen wordt les gegeven in diskussie- en vergadertechniek. Armoede en honger alleen zijn nooit de oorzaak van een revolutie. Slechts als de bevolking zich van zijn slechte situatie bewust wordt kan er actie komen. Jarenlang heeft Feijenoord het genomen dat er in de openlucht rubber banden werden verbrand. Enkele bewoners namen dat op een gegeven ogenblik niet meer. Men stelde zich in verbinding met de hinderwet en er gebeurde iets.

Vroeger ontving men allerlei industrieën die zich hier gingen vestigen met gejuich, tegenwoordig niet meer. De plannen tot vestiging van de Hoogovens op de Maasvlakte bijvoorbeeld zijn nu voorlopig afgewezen.

Opmerking: Er wordt gewezen op de slechte bestrating en woningen in de oude wijken. Onmogelijk kunnen alle straten tegelijk gerepareerd worden. Er worden huizen gesloopt en de bewoners moeten verhuizen. Als wijkbewoner voel je je vaak zo machteloos als je dat allemaal ziet.

Hr. Maso: De meest slechte huizen moeten worden gesloopt. De betere huizen moeten worden gerekonstrueerd en verhuurd

tegen een redelijke huur, eventueel met huursubsidie. Het Oude Westen en het Oude Noorden zijn met eigen saneringsplannen/rekonstruktieplannen gekomen. Als de mensen hebben geleerd zich met de problemen in hun eigen woonomgeving bezig te houden kunnen zij zich daarna wellicht richten op grotere problemen.

Het is belangrijk dat de bevolking tot planning, zelfwerkzaamheid en zelfverantwoordelijkheid komt, bijvoorbeeld bij het opzetten van een speelplaats. Als de bevolking zelf aan het opzetten van een speelplaats deelneemt beschouwen ze het vaak als iets eigens en wordt er door de kinderen druk gebruik van gemaakt.

V. De struktuur van een wijkorgaan.

De struktuur van een wijkorgaan hangt ten nauwste samen met de vertegenwoordiging van de wijkbevolking. De eerste wijkopbouworganen bestonden louter uit vertegenwoordigers van de verschillende geloofsovertuigingen, bijvoorbeeld 3 vertegenwoordigers Nederlands-Hervormd, 3 Rooms-Katholieken, 3 representanten van het Humanistisch Verbond, enzovoort. Tegen een dergelijke vertegenwoordiging ontstond verzet. Het is niet eenvoudig een wijkorgaan samen te stellen, dat representatief is voor de wijk en tevens een werkzame groep vormt.

In Vreewijk (22.000 inwoners) werd op advies van de heer Maso in 1967 een wijkorgaan met een wat meer geslaagde vertegenwoordiging van de bewoners geformeerd. Het zag er aldus uit:

horizontale verte- genwoordiging				
sektie vakantiebesteding	<u>12 - 15 personen</u>	Alg. Bestuur	<u>5-7 pers.</u>	DB
vertikale vertegenwoor- ding	sektie sport	sektie jeugd	sektie maatsch.w.	sektie pol.part.
	<u>8 personen</u>			

Alle sekties zijn hier gemakshalve niet vermeld. Het Algemeen Bestuur bestaat uit niet meer dan 15 personen om elk bestuurslid in de gelegenheid te stellen wat te kunnen zeggen.

Sektie vakantiebesteding: horizontale vertegenwoordiging. De sekties sport, jeugd en onderwijs verzorgen gezamenlijk de vakantiebesteding.

Het Algemeen Bestuur ontstaat via getrapte verkiezingen, nl. een of twee vertegenwoordigers van elke sektie worden door het AB gekozen. Idealiter moet de informatiestroom van de sekties naar het DB en van het AB naar de sekties gaan (ruggespraak).

Doel van het opbouwwerk: een zo groot mogelijk aantal wijkbewoners over haar problemen laten meepraten.

Bezuwaar van dit model: in het AB zitten alleen "georganiseerde" personen, met andere woorden de vertegenwoordigers van allerlei verenigingen en clubs. De niet-georganiseerden vallen er buiten.

Het is van belang de wijkgebonden groepen in het AB en in de sekties op te nemen, nl. de jeugd (tot + 12 jaar), de huisvrouwen en de bejaarden. Deze drie groepen leven meestal het grootste gedeelte van de dag in de wijk.

Een van de taken van de sektie huisvrouwen zou kunnen zijn te bezien wat men kan doen voor huisvrouwen van boven de 40 jaar, wier kinderen op school zijn en die vaak alleen

zijn overdag.

Het is moeilijk een greep te krijgen op de jongeren van 18-25 jaar, die dikwijls hun vertier buiten de wijk zoeken. Een tweede voorbeeld is de Afrikaanderwijk. Bij onderzoek naar het verenigingsleven bleken daar 2 buurtverenigingen, 1 speeltuin, 48 klaverjasclubs en 52 duivenclubs, 50 café's en 24 patatkramen te bestaan.

De speeltuin- en buurtvereniging (Tweebosstraat) waren voor de vorming van een wijkorgaan van belang, maar wat moest men met de andere genoemde clubs beginnen?

Oplossing: de Afrikaanderwijk werd in buurten verdeeld. Er werden voorts werkgroepen opgezet, gericht op een duidelijk doel (bijv. een werkgroep ter bestrijding van de talrijke ratten, een werkgroep huurders, welke zich bezig hield met de huisvesting en de niet-verplichte huurverhogingen, een werkgroep Afrikaanderplein, enz.). Na enkele jaren bleek, dat slechts enkele bestuurders het vele werk deden.

Laatste ontwikkeling: men heeft een nieuwe bestuursvorm gezocht. De wijk is opgesplitst in zeven buurten. Elke buurt zendt drie vertegenwoordigers naar het AB. Deze nieuwe strukturering is nog in volle gang.

Op een bijeenkomst in de Transvaalstraat verschenen liefst 70 bewoners, van wie er zich 7 voor het wijkorgaan en 8 voor een werkgroep beschikbaar stelden. Drie van de zeven buurtbewoners werden in het wijkorgaan gekozen. Aan het uit zestien personen bestaande buurtkomitee dat daarna opgericht werd, werd naar buurt- en wijkkontakte gevraagd. Deze kontakten moeten zorgen voor informatie van en naar de bevolking. De buurtvergaderingen zijn verlevendigd door video-reportages over de wijk. Na de vertoning van de rapportage volgt een diskussie en dan komt de vraag wie zich voor het bestuur van het wijkorgaan wil opgeven.

Deze methode van herstrukturering kan men slechts toepassen in een oude wijk, waar een zekere samenhang (solidariteit?) heerst.

Iedere structuur draagt het gevaar van verstarring in zich. De bestuursleden behoeven zich jegens de wijkbevolking niet te verantwoorden of de voorzitter of sekretaris niet van hun zetel weg te krijgen zijn.

De heer Maso heeft in Trier een opbouwproject begeleid. De groep wenste geen voorzitter. Ieder groepslid was op zijn beurt gespreksleider. Een groep "Einlader" (uitnodigers) van drie personen zond de uitnodigingen voor de vergaderingen rond. Na elke bijeenkomst treedt er een Einlader af en wordt door een nieuwe vervangen. Ieder heeft een postbusnummer. Door deze wisselingen wilde men machtsvorming van één of meer leden voorkomen.

Samenvatting van de vragen en opmerkingen n.a.v. les V.

Gespreksleider: ir. S. Maso.

Datum: 9 november 1971.

Groep: A en B.

Kursist uit Crooswijk merkt op dat hij voorzitter is van een vereniging. Hij voert het woord, maar de hele groep draagt de verantwoordelijkheid.

De heer Maso geeft een voorbeeld van een opbouwproject in Zweden, waar na elk halfjaar het gehele bestuur van een wijkorgaan wisselt. Bezwaar: hoe handhaaf je de voortzetting van het werk met deze voortdurende wisselingen?

In open, aanvankelijk ongestructureerde, groepen vormt zich tenslotte toch een groepje mensen die alles doen, zie bijvoorbeeld aktiegroep Het Oude Westen.

Hoe meer informatie, des te meer macht. In een groep zitten dikwijls personen die meer informatie weten te verkrijgen dan anderen.

Kursiste: Je zit in een oude wijk en je wilt wat bereiken. Je moet van het standpunt uitgaan, dat de man die aardig kan schrijven sekretaris wordt. Laat ieder dat werk doen waar hij het meest geschikt voor is. Je kunt wel met zijn dertienen de macht van een voorzitter torpederen.

Andere kursist: Of je kunt je met zijn dertienen onderwerpen aan zijn macht.

De heer Maso kent veel voorbeelden in Rotterdam van voorzitters die niet weg te branden waren (zijn) van hun zetel.

Kursiste: Waarvoor zitten we nu in een wijkorgaan? Om demokraatje te spelen of om die rotstraat te laten opknappen?

Hr. Maso: Wat U nu doet in de wijk kan in het algemeen wel de goedkeuring van de bevolking wegdragen, maar het kan ook voorkomen, dat er in een wijk twee aktiegroepen opereren die elkaar bestrijden. Als je daar als bevolking geen enkele greep op hebt zou die aktiegroep die de grootste mond heeft zijn zin krijgen.

Kursist uit Feijenoord: Signaleert het gevaar, dat er na de herstructurering in de Afrikaanderwijk kan ontstaan. Elk buurtcomitee kan opkomen voor zijn eigen belangetjes.

Vraagt zich af of er dan niet veel belangen worden doorgedrukt, terwijl het eigenlijk gaat om het wijkbelang.

Hr. Maso: Een straat schoonmaken/-houden is een buurtbelang, maar het probleem van de gastarbeiders is een wijkprobleem en het oplossen daarvan is in het belang van de hele wijk. De democratie is belangrijk, maar de democratisering moet worden bereikt via materiële projecten. Hij wenst niet dat de dingen worden geregeld van buitenaf voor de mensen, maar van onderaf door de mensen. Bijvoorbeeld: in het Oude Westen werkt een groep studenten voor de bevolking. Zij willen goed doen voor de mensen. Dit laatste getuigt van de oude mentaliteit: wij willen goed doen voor anderen.

Kursiste: Heeft bij feest in het Oude Westen gemerkt, dat er veel vlaggen en ballonnen uithingen. Dan staat de bevolking er toch wel achter?

Hr. Maso: Hoe lang heeft Feijenoord geslikt dat de rubberbanden in de open lucht werden verbrand. Nadat enkele bewoners de Hinderwet hadden ingeschakeld hield de overlast op.

Kursiste: Ze slikken het nog steeds!

Ook andere kursist bevestigt dit. Hij vervolgt: Je kunt wel zeggen "ze slikken het nog" maar je moet rekening houden met de situatie daar. Wijst op het voorkomen van kleine bedrijfjes tussen de huizen in. Geeft een voorbeeld van een bewoonster, die van haar woning uit uitkeek op een hoop ijzerafval. Zij had een prettige woning en ze was gewend aan het "slechte uitzicht". Ze wilde er niet weg! Hij wijst voorts op de ongeïnteresseerdheid van sommige/vele (?) Feijenoorders. Een winkelier weigerde een folder tegen de busbaan in zijn etalage op te hangen. Hij was in het bezit van een auto en had geen oog voor de belangen van de bejaarden in dezen. (Busbaan betekent o.a. geen openbaar vervoer in de Zinkerbuur en geen parkeergelegenheid meer in de Oranjeboomstraat. Het oversteken in die straat zou levensgevaarlijk worden. De gemeente heeft het voorstel om in de Oranjeboomstraat een busbaan aan te leggen aangenomen, ondanks protest van wijkorgaan!)

Kursist uit Crooswijk: Ze hebben het altijd over de gemeenschapszin in de oude wijken. Hij gelooft hier niet zo in. Hij gelooft niet in een mentaliteitsverandering. De gemeente doet niets. Wij laten ons door de gemeente leiden.

Meent, dat ook de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn zich kritischer tegenover de gemeente zou moeten opstellen.

Hr. Maso: Voert aan, dat hij de gemeente niet de hand boven het hoofd wil houden, maar we moeten wel bedenken dat de gemeentelijke overheid

- subsidie geeft aan aktiegroepen, ook aan die aktiegroepen die haar bestrijden (bijvoorbeeld Oude Westen),
- $1\frac{1}{2}$ jaar na de aanleg van de metro in de Afrikaanderwijk toch de straten en de verlichting heeft laten herstellen. (De straten hadden door de aanleg van de metro veel van rollend materieel te lijden gehad.)
- toch in de oude wijken onder druk van de bewoners vel verbeteringen laat aanbrengen.

Voorts: voorzitter en sekretaris van de Raad zijn respectievelijk wethouder De Vos en drs. C. Groen, hoofd van de sekretarie-afdeling Sociale Zaken en Volksgezondheid. De bestuursleden zijn vertegenwoordigers van de verschillende koepels; de structuur van de Raad leent zich niet voor een kritische opstelling. Binnenkort wordt er een partikulier voorzitter benoemd.

Voorts in dit verband: vele goedwillende lieden aanvaarden een wethouderszetel, maar wanneer je als wethouder financieel door het Rijk wordt geknepen praat je ook weer anders. Je moet kijken op wat voor een stoel je zit met al je goede voornemens. Han Lammers, PvdA, wethouder van Stadsontwikkeling en Kunstuiken in Amsterdam, vroeger redacteur van De Groene, ervaart dit ook.

Kursiste wil weten uit welk oogmerk er wordt gesubsidieerd. Meent, dat de verdeling van de stad in wijkorganen en wijkraden tot doel heeft de stad beter te kunnen besturen.

Kursist uit Feijenoord: Grote wijkraadsgebieden worden toporganen. Vreest dat de wijkopbouworganen dan niet veel meer te vertellen krijgen. Die mogen dan niet eens een briefje naar de gemeente sturen. In dat geval wordt de inspraak twijfelachtig.

Hr. Maso: De wijkraden kunnen niet funktioneren zonder de wijkorganen. Zit zelf in wijkraad Hillegersberg/Schiebroek. Wat kan je als wijkraadsleden in zo'n wijkraad voor een gebied met 55.000 inwoners doen? Eigenlijk niets. De wijkraad nieuwe stijl zal er wel voor oppassen allerlei voorstellen van de bevolking tegen te houden. De volgende keer bij de verkiezingen zijn ze immers bang kiezers te verliezen!

De acht stadsdeelraden, elk met 80.000 inwoners, worden eigenlijk acht aparte steden met een eigen bestuur. Provinciaal bestuur verdwijnt. Verzoeken om subsidie kunnen dan door de stadsdeelraden rechtstreeks aan het ministerie worden gedaan. Nu moet een project aan Gedeputeerde Staten worden gezonden en daar blijft het dan acht maanden liggen. Elke cent die de gemeente uitgeeft moet worden goedgekeurd door GS. Bij stadsdeelraden, zou je beter bestuur krijgen. Het is uiteraard wel van belang, dat de stadsdeelraden ruime bevoegdheden krijgen.

Bij de verkiezingen mogen de politieke partijen kandidaten stellen, maar de wijkorganen kunnen dat net zo goed doen. De wijkorganen zijn in het nadeel dat ze daarvoor geen apparaat hebben. De vraag is, of er 20, 30 of meer dan 50% van de kiezers verschijnen als er wijkraadsverkiezingen komen. Gesteld, dat er een wijkraad komt, die maar door 30% is gekozen. Is dit dan democratische vertegenwoordiging van de wijk of niet? Het wijkopbouworgaan staat dan ook toch sterk, want wat heeft die 30% te betekenen?

De heer Maso geeft een aardig voorbeeld van een wijkopbouworgaan in Hilversum. Bij de politieke verkiezingen kwamen 51% en bij een wijkopbouwverkiezing 67% op. Er is een weerstand tegen de politieke partijen.

In de binnenstad zie je de ene afdeling van een politieke partij na de andere kapot gaan. De leden van de politieke partijen wonen in de randwijken. De "echte" partijmensen zitten in Alexanderstad en Ommoord. In Zuidwijk heeft de VVD slechts 7 leden, de PvdA heeft daar 300 leden en 55% van de stemmen (= 10.000 stemmen). De gemiddelde leeftijd van de leden van de PvdA in Hillegersberg is 64 jaar.

De politieke partijen verkeren in een krisis. Waar in de binnenstad vind je genoeg kapabele kandidaten?

Het gesprek gaat nu verder over

- de Kommissie Sociale Wijkopbouw, die een voorzitter uit haar midden wenst.

- hearing van de Kamer Sociale Opbouw.

- aanhaking van de opbouwwerkers bij het Bureau Wijkaangelegenheden (dan worden ze echte gemeenteambtenaren. Nee, het wijkorgaan vraagt de Raad om een opbouwwerker en niet

Bureau WA.

- er is een tekort aan opbouwwerkers; de Raad mag nu van de gemeente, ondanks de personeelsstop, zeven nieuwe opbouwwerkers aannemen.

Vraag: Heeft de opbouwwerker tot taak te zorgen dat de gemeentewetten in zijn wijk(en) zo nauwkeurig mogelijk worden uitgevoerd? (Artikel in De Groene Amsterdammer van enkele weken geleden).

Antwoord: Taak van de opbouwwerker in Rotterdam is de mensen kritisch te maken en ze niet klakkeloos aan de maatschappij aan te passen. Als de bevolking tot sociale actie wil overgaan moet de opbouwwerker de sociale actie begeleiden.

Vervolgens komt de diskussie terecht op een van de doelstellingen van het opbouwwerk, nl. de bevolking kritisch maken. Hr. Maso: Als de mensen 's avonds liever bij hun TV-toestel blijven zitten en ze doen dat bewust, dan is dat goed, als de keuze maar bewust is.

V. Samenvatting van de vijfde les, gegeven door de heer H.A.Coehoorn.

Het begrip wijkorgaan, dat zo langzamerhand in Rotterdam een bekende klank heeft gekregen, is geen vondst van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn. Deze verschijningsvorm werd reeds jaren geleden gesignaleerd in verschillende grote steden in Nederland. Rotterdam heeft echter als eerste getracht een bepaalde specifieke inhoud eraan te geven.

Het begrip wijk-orgaan veronderstelt een vorm van organisatie, waar mensen tezamen komen om een gemeenschappelijke doelstelling te bereiken en mogelijkerwijs uit te werken. Dit begrip organisatie kan tegengesteld zijn aan de bedoelingen van het opbouwwerk.

Opbouwwerk immers wil in zijn meest simpele vorm spontaan mensen bijeen laten komen t.b.v. een gezamenlijke doordenking van hun maatschappelijke situatie, waaruit een activiteit voortkomt die verandering en/of verbetering van die situatie beoogt. Het spontane element kan belemmerd worden door de organisatie, want er worden als het ware schema's ontworpen waarlangs een aantal aktiviteiten hun weg (moeten) vinden.

In het kader van het wijkopbouwwerk in Rotterdam wordt de organisatie van de wijkopbouw o.a. door de gemeente sterk benadrukt. Motief is o.a. het vinden van een kapstok, een permanent aanspreekbare eenheid om overleg mee te plegen, subsidie te geven, brieven te schrijven. Deze handelwijze versterkt de organisatie. Hieruit kan voortvloeien een controverse tussen de bedoelingen van het openbaar bestuur en het opbouwwerk. Met name betekent dit voor de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn een voortdurend wankelen op de rand

van wijkopbouwwerk en de organisatie van de wijkontwikkeling. Dat heeft gevolgen in de wijk. Ondanks het feit dat de Raad MW de consequenties van dit wankelen altijd heeft gezien heeft zij het beleid van het openbaar bestuur nagevolgd, met dien verstande dat zij middels kritische kanttekeningen en het ter beschikking stellen van opbouwworkers impulsen gaf voor een vergroting van het zelfstandig denken met betrekking tot de maatschappelijke structuren. Eendeels los hiervan, anderdeels hiermede in verband, ontstaan op den duur - en op dit moment duidelijk waarneembaar - veranderingen bij de wijkorganen. Men spreekt van herstrukturering.

Wat kan die struktuur betekenen?

Een struktuur kan zowel op de organisatie van het wijkorgaan slaan als op de structuur tussen mensen en groepen onder elkaar, nl. hun relaties, de verbanden, de verhoudingen. De vraag is dus wat het object is van het herstruktureringproces dat bij verschillende wijkorganen van de grond komt. Het is aannemelijk dat zowel de organisatie als de verhouding tussen de mensen verandert. De opstelling van een vergadering van een wijkorgaan kan een verband tonen met de werkzaamheden van het wijkorgaan in de wijk. Met name de vorm waarin relatie(s) gemaakt en gewenst worden. Hoe is de plaats van de belangstellenden? Mogen zij meediskussiëren, mee beslissen? Zitten zij achteraf, zijdelings of centraal? Deze opstelling kan nadrukkelijk van invloed zijn op het beeld dat men van een wijkorgaan krijgt. De plaats die men ter vergadering toekent aan anderen dan de leden van het wijkorgaan is in veel gevallen reclame voor het wijkorgaan, omdat "de leden" een geselecteerde, elitaire groep kunnen zijn (geworden). Men kan ook van het standpunt uitgaan dat "leden" zijn, iedereen die ter vergadering aanwezig is, of - nog verder gedacht - in principe alle wijkbewoners. Dit laatste heeft zijn weerslag op de structuur van het wijkorgaan. Ten aanzien van de mogelijkheden (de vormen) van relatie en communicatie tussen de mensen en het wijkorgaan kan dit betekenen dat een aantal organisatiemodelen achter elkaar gehanteerd wordt om de meest bevredigende te vinden.

Modellen van organisatie met een steeds grotere verfijning of reikwijdte naar de bewoners toe:

- organisatie als blok (presenteert zich aan de bewoners);
- organisatie met enkele sekties (idem);
- organisatie met vele sekties, kommissies en werkgroepen (idem);
- buurtsgewijze presentatie in een organisatie (bewoners presenteren zich aan de organisatie);
- kontaktpersonen per straat/deel in een organisatie (idem);
- communicatiecentrum, waar bewoners spontaan tot initiatieven komen en per moment, per activiteit de organisatie bepalen (idem).

Samenvatting van de vragen en opmerkingen n.a.v. les V.

Gespreksleider: H.A.Coehoorn.
Datum: 15 november 1971.
Groep: C.

Opmerking: De gemeente bemoeit zich zowel met wijkorganen als het goed gaat en als het slecht gaat. Haar benadering in de ene of in de andere situatie wil echter nog wel eens verschillen. In veel gevallen zegt zij dat bepaalde dingen moeten, in andere gevallen spreekt zij haar sterke voorkeur uit. Daar moet men erg attent op zijn. Het kan betekenen dat op zo'n moment de bewoners geen wensen meer uitspreken doch dat de gemeente dat doet. Dit komt juist voor als men intern zwak staat. De gemeentelijke functionarissen handelen vanuit hun opdracht wel terecht, maar zij handhaven op zo'n manier veelal een oude situatie die overeenkomt met de opvatting die de gemeente heeft over wenselijkheden. Gesteld wordt dat de gemeente haar opvattingen in zo'n krisissituatie niet dient te geven. Het is een zaak van de bewoners zelf.

Vraag: Wat is een goede situatie, wat een slechte? De vraag wordt gesteld of het wel zo lekker gaat met een wijkorgaan als alles op rolletjes verloopt. Dat wordt betwijfeld. Allerlei aktiviteiten roepen spanningen op, of men wil of niet. Naar buiten kan de vlag hoog gehouden worden, doch intern rommelt altijd wat. Anders gebeurt er niets wezenlijks. Alles wat samenhangt met een wijkorgaan dient permanent in beweging te zijn. Gezond zijn betekent inklusief allerlei grotere en kleinere botsingen geen afsplitsingen, want "wijkorgaan" betekent niet alleen die ene groep, maar de hele wijkbevolking.

Vraag: Dient het wijkorgaan als inspraakinstuut voor de bevolking?

Antwoord: Neen, daar is niet eerder sprake van dan als de inspraak gerealiseerd is. Dat is nog ergens het geval. De gemeente benadrukt die representativiteit te sterk, want men is niet representatief.

Vraag: Wat denkt de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn of de afdeling Opbouw hiervan?

Hr. Coehoorn: Organisatievorm is in principe van weinig belang. Ongestrukteerde groepen kunnen wel produktie leveren. Spontaan bijeenkomen en weinig konstruktie kan wel leiden tot konstruktieve ideeën en voorstellen op basis van gezamenlijkheid. Organisatie stoot veel mensen af. Organisatie kan sterk selekterend optreden. De structuur van een wijkorgaan is niet het belangrijkst, wel de structuur van de samenleving. De diskussie over "welke structuur bedoelen we eigenlijk?" wordt in Rotterdam nauwelijks gevoerd. Selectie kan leiden tot een kleine groep die steeds beter geïnformeerd wordt. Daardoor sluit men zich af van niet-informeerden. Het zou een centrifugale kracht moeten zijn, een middelpuntvliedende kracht van informatie. Die informatie geeft belangstelling naar het middelpunt toe. Dat pro-

ces kan zich herhalen, waardoor steeds meer belangstelling ontstaat. Gevolg kan zijn opeenhoping van belangstellenden, maar ook op basis van reglementaire doorstroming een doorgloeien.

Kursist: Het een sluit het ander niet uit. Vanuit het organisatieblok kan via een kommunikatiecentrum die cirkelgang gestimuleerd worden, waardoor permanente voeding ontstaat. Het is echter moeilijk om informatie en kommunikatie tegelijkertijd te laten verlopen.

Andere kursist: Waar blijft de zwijgende meerderheid? Die bereik je nooit.

Kursist: Is het eksplisiteren ("te koop lopen met") van je onmacht een juist beleid? Dat moet geen punt zijn. Die eerdergenoemde cirkelgang moet ingevuld worden met mogelijkheden die de wijk heeft. Bijvoorbeeld: het wijkorgaan moet zich opstellen als apparaat waarvan een ieder gebruik kan maken. Dit te bevorderen is een wezenlijke functie. Het wijkorgaan heeft verder op zich niets te vertellen over een groep die aktief wordt door de mogelijkheden die het wijkorgaan biedt. Zij fungeert als service- en doorvoerstation. Probleem is wel dat je op deze wijze nooit precies kunt na gaan wanneer een bepaalde groep "wakker is geworden".

Het wijkorgaan heeft echter nog wel de functie om, bijvoorbeeld via de algemene vergadering, te vragen "waar hebben we het over" en "welke mogelijkheden liggen er". Je moet echter een organisatie "bemachtigen" die je eigenlijk niet wilt om die functie uit te oefenen die je wèl wilt. Dat kan een zgn. "gezonde ruzie" geven.

Kursist: Wat doen we met problemen die de belangen van de wijk raken maar tegelijkertijd te boven gaan. Dat betreft vraagstukken van algemener aard die het wijkleven beïnvloeden. Doen we daarmee wel iets (bv. Rijnmond, rassendiskriminatie, e.d.).

Kursist: Met zulke vraagstukken loop je dan een paar stappen vooruit op de direkte belangen van de bewoners. Die zien voorlopig alleen het vuil voor hun eigen deur. Je kunt je in zo'n situatie niet aanmatigen een probleem dat jij toevallig als groot ervaart aan de ander op te dringen. Men heeft daar geen behoefte aan. Het gemiddelde wijkorgaan is al blij als de mensen bereid blijken te zijn iets te doen aan die hoop vuil voor hun deur. Dat aandringen en aanpraten loopt uit op het "regentje" spelen.

Kursist: Hoe draag je "gevoel van verantwoordelijkheid" over? We zitten tussen opbouwwerk en machtstreven in. Dat gegeven roept om een organisatievorm. Daar ontkom je niet aan. Probleem is dan of je je politiek opstelt of sociaal. Is dit een tegenstelling? Nee. De tegenstelling wijkraad nieuwe stijl en SWO is niet zo scherp, omdat - konsekvent doorgedacht - de macht bij de SWO's ligt. Die macht is politieke machtsuitoefening, hoe je het ook bekijkt. Belangen van de wijk zijn politieke belangen van de wijkbevolking. De onmacht is niet zo groot. De politieke koehandel die we tegenwoordig zien zet weinig zoden aan de dijk. De politieke druk der wijkorganen kan veel meer inhoud hebben door de

participatie.

Wat is opbouwwerk?

Kursist: Door relativering komen tot bewustwording. We moeten zo ver komen dat niet wij iets inbouwen, maar de bevolking zelf!

Kursist: Als we over structuren praten moeten we het ook hebben over doelstellingen. Die doelstellingen moeten ergens vandaan komen. Ieder heeft zo z'n eigen doeltje. Is dit een wetenschappelijk gegeven of kunnen we er zelf uitkomen? We zoeken namelijk mogelijkheden voor structuren of voor structurele eksperimenten. Daarvoor heb je faciliteiten nodig. Wie verschaft ons die?

Hr. Coehoorn: We zien in de diskussie een ontsluiting van het maatschappelijk proces. Eerst waren het de "deskundigen" die de maatschappij bepaalden. Zij vertaalden dat gegeven naar de bevolking. Langzamerhand wordt die vormgeving overgenomen door de bevolking die langzamerhand met betrekking tot speciale onderdelen "deskundigen" te hulp roept ter assistentie.

Tenslotte als derde fase de integratie van bevolking en deskundigen. In feite een maatschappelijke omwenteling.

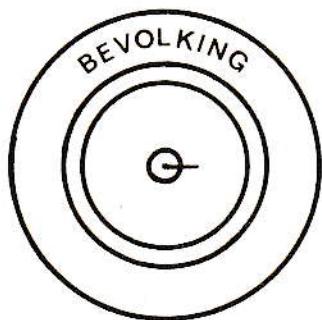
Kursist: Eksperimenten moeten gekompleteerd worden. Dingen moeten in die organisatievorm worden ingekalkuleerd om eksploraties te voorkomen.

Hr. Coehoorn: Inderdaad, maar de beschreven maatschappelijke omwenteling ligt ten grondslag aan de herstructurering van de wijkorganen.

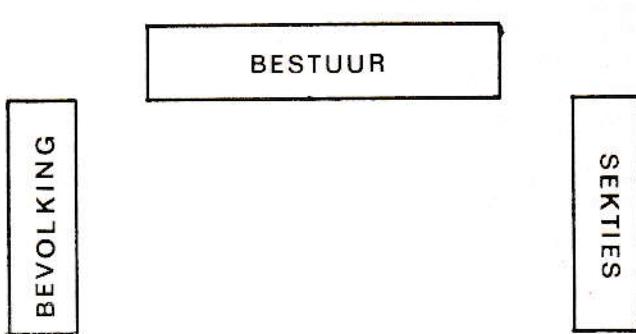
Kursist: Het probleem van de deskundigen is nog niet geheel uitgewerkt. Op basis van zijn deskundigheidsverantwoordelijkheid zou hij verschillende taken moeten overdragen, delegeren. Dat hangt samen met de vraag "struktuur in die of die vorm noodzakelijk" of "kunnen we eksperimenteren". Wat kunnen we eigenlijk? Hoeve kunnen we gaan met onze eigen inzichten? Tenslotte hebben we ook nog te maken met het feit dat de mensen ergens aan moeten kunnen wennen. Als iedere keer iets verandert, dan lopen we de kans dat vele mensen de kat uit de boom blijven kijken, dus feitelijk nauwelijks te betrekken zijn! Men zoekt meerdere malen geen kontakt met een orgaan of een instelling, maar met één bepaalde persoon. In het Oude Noorden heeft het wijkorgaan geen echt bestuur meer, maar een aantal kontaktmensen. Voor subsidies e.d. heeft men nog een vaste club, voor de bewoners eigenlijk niet meer. Dat roept problemen op.

Hr. Coehoorn: Over het probleem van de herkenbaarheid: dat dit een probleem is komt door het feit dat we altijd hebben gewerkt met vaste punten, dingen en personen waaraan men kon wennen. Eksperimentsgewijs ontstaan andere vormen, die het probleem van de herkenning scheppen, d.w.z. weet ik wat daar gebeurt, begrijp ik het, kan ik er iets mee doen? Dat is een van de punten die meespelen in het kader van de herstructurering der wijkorganen.

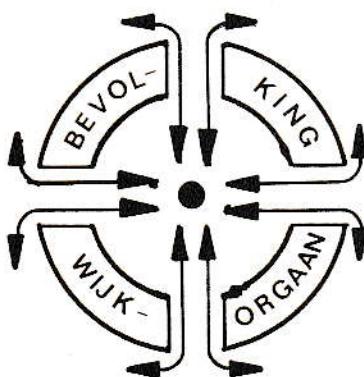
SCHETSEN DIE BIJ DE INLEIDING EN DE DISKUSSIE WERDEN GEBRUIKT

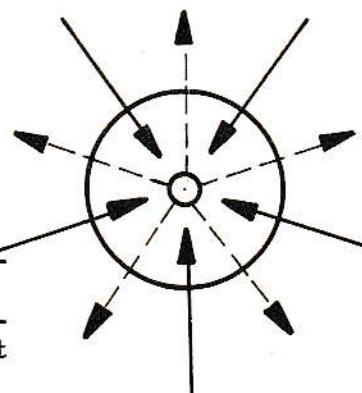
veel gebruikte model, waarbij in wezen een ietwat dikke muur bestaat tussen bevolking en wijkorgaan.

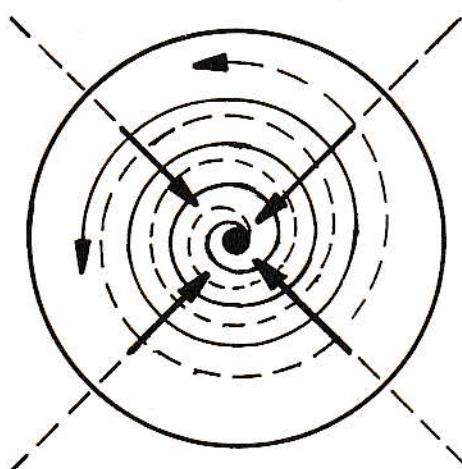
model waarbij de bevolking "aan tafel" zit.

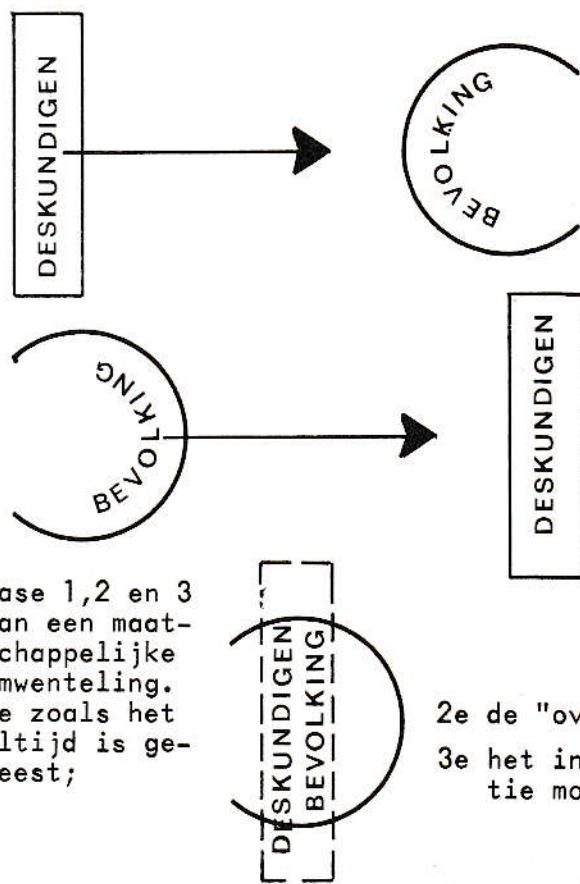
model waarbij een voortdurende kontaktmogelijkheid bestaat tussen bewoners als leden SWO en bewoners als leden SWO (1e organisatorisch; 2e structureel). Informatie-en ontmoetingspunt o.a. in het midden.

model van een communicatiecentrum, waarbij een ieder kan halen, brengen en maken of organiseren rond middelpunt. Te vergelijken met model links beneden.

model van de middelpuntvliedende informatie die belangstellenden op-roept. Voortdurende beweging.

fase 1,2 en 3 van een maatschappelijke omwenteling. 1e zoals het altijd is geweest;

2e de "overname";
3e het integratie model.

VIII. Wat is sociale aktie; wat doe je ermee?

De inleiding wordt gehouden door de heer ir. S. Maso; vragen en opmerkingen zijn verwerkt in onderstaand verslag.

Er zijn de laatste tijd nogal wat boekjes verschenen over dit onderwerp, o.a. "Naar een strategie en methodiek voor sociale aktie", door Piet Rekman (uitgave Anthos), en in het Nimocahier no. 10 het artikel "Saul David Alinsky, organisator tegen onrecht", samengesteld door P.C. Janse.

Er zijn twee soorten aktiegroepen, nl. de aktiegroep die landelijk of stedelijk werkt, bv. Dolle Mina en abortus en de aktiegroep die wijkgebonden werkt.

Het kenmerk van een aktiegroep is, dat hij gericht is op één probleem. Hij kan al zijn energie en kennis gebruiken voor dat ene probleem. Dit is dan ook het wezenlijke verschil met het wijkorgaan, dat bezig is met de totale problematiek.

In Nederland zijn er plm. 5.000 aktiegroepen. Het is aardig te vermelden, dat de aktiegroep Het Oude Westen voor veel aktiegroepen a.h.w. als voorbeeld dient. Veel akties in oude wijken in andere grote steden zijn "uitgedokterd" in het Oude Westen. Er is ook een studiegroep, die de akties bestudeert.

In een aktiegroep zitten vnl. drie groepen:

- a. de gewone bevolking
- b. studenten, eksperts
- c. ideologen.

De ideologen zijn de mensen, die uitgaan van het probleem zelf, maar hun wezenlijke achtergrond is verandering van de hele maatschappij. Onder de gewone bevolking en onder de studenten kunnen ook ideologen zitten, wij houden ze toch gescheiden, omdat de achtergrond verschilt. Vaak gebruiken/misbruiken ideologen een aktie om de verandering in de maatschappij door te drijven. Helaas krijgt op zeker moment de groep van de gewone bevolking er genoeg van, omdat de groep ideologen teveel doorgedreven wil hebben. Echter in geval van "gewoon aktie voeren" kan een aktiegroep voor een wijkorgaan van zeer groot nut zijn.

De eksperts in een aktiegroep zijn hard nodig, omdat de gemeente en het rijk ook eksperts hebben, waartegen de aktiegroep moet kunnen vechten (tegengas geven). Eksperts worden door de gewone bevolking gewantrouwd, omdat de bevolking niet kan controleren in welke richting gewerkt wordt.

Voorts bestaat er wantrouwen tegen alles wat overheid is, men vindt dit iets waar altijd tegen getrapt moet worden. Zo zien vooral studenten het wijkorgaan als een verlengstuk van de overheid, dus ook iets waar tegenaan getrapt moet worden.

Niet iedere aktiegroep heeft het bij het rechte eind, de aktiegroep kan tegen de belangen van de bevolking ingaan.

Een voorbeeld van een aktie: de Willemstunnel.

Het plan Willemstunnel op zich zou door de gemeenteraad di-

rekt aangenomen zijn, ware het niet, dat goedkeuring van dit plan automatisch goedkeuring van het plan Rottetracé zou kunnen inhouden en het plan Rottetracé was nu juist iets, waar men nogal wat bezwaren tegen had. Dit is een veel toegepaste taktiek.

Door akties is het plan Willemstunnel niet aangenomen. Het is duidelijk, dat in een dergelijke aktie de eksperts niet gemist kunnen worden!

Dit soort akties tegen de gemeente noemt men "het ontraffen van plannen".

Wie kan een plan tegenhouden?

Dat is de gemeenteraad. Gemeenteraadsleden zijn dus mensen, die men moet "bewerken". Daarvóór kan men de publieke opinie bewerken, te beginnen met de wijk. Een methode is, als de groep bewoners is gemobiliseerd, ingezonden stukken in kranten. Hoe meer de aandacht wordt gevestigd op een bepaald onderwerp, des te eerder gaan de gemeenteraadsleden ook vragen stellen. Daarna kan men de gemeenteraadsleden thuis brieven schrijven, en wel door zoveel mogelijk mensen persoonlijk. Dat heeft nog meer invloed dan wanneer één aktiegroep of één wijkorgaan één brief schrijft aan de hele gemeenteraad.

Machten in een wijk.

In een wijk als Katendrecht is het voor de bewoners onmogelijk gebleken om via de gemeente de prostitutie uit te banen. Men probeert nu de machten in de wijk op te sporen en hen onder druk te zetten. Deze machten zijn in een wijk als Katendrecht de bordeelhouders.

Zo ook met buitenlandse werknemers, die naar het idee van de bewoners van een wijk steeds meer huizen "inpikken". Vaak zitten de bedrijven, waar de buitenlandse werknemers werken, hierachter. Dan moet men allereerst ageren tegen die bedrijven en niet tegen de gastarbeiders.

Zo geeft Alinsky ook een voorbeeld van een wijk, waarin zich een goktent bevond waar veel jongelui kwamen, tot ongenoegen van de andere bewoners. Men heeft zich niet gericht tegen de eigenaar van de goktent, maar hem gevraagd zitting te nemen in een sectie Jeugd, die het jeugdprobleem besprak. Al pratende kwam men tot de conclusie, dat de goktent het meest kwaad deed, waarop de eigenaar zelf spontaan zei de zaak te zullen sluiten.

Dit is een voorbeeld van het betrekken van de macht en het gezamenlijk zoeken naar mogelijkheden om tot een oplossing te komen.

Een andere vorm van aktie is een rollenspel. Stel: een aantal afgevaardigden van het wijkorgaan moet voor het eerst een gesprek voeren met de burgemeester. Dit gesprek kan het beste voorbereid worden d.m.v. een rollenspel; dan vervult de opbouwwerker de rol van burgemeester en het wijkorgaan "speelt" zijn eigen rol.

Voorts zijn er de mogelijkheden zoals: lezingen, diskussies, teach-ins, artikelen, dokumentatie, publikaties, kongressen, debatten, hearings, eksposities, straatpresentatie, huis aan huiswerk, demonstratieve tochten. Voorts de zgn. pres-

sietechnieken: open brieven, verklaringen, ingezonden stukken, petities, vragen stellen (eerst door de bevolking zelf in openbare kommissievergaderingen - vragen wel twee dagen van te voren indienen -, daarna vragen stellen door de gemeenteraad).

Een wijkorgaan bestaat vaak uit relatief meer mensen die van buiten de wijk komen dan uit "autochtonen". Van hen komen ook de meeste initiatieven.

De heer Maso zal met een werkgroepje enkele technieken voor de sociale aktie bewerken en later toesturen.